

Syyllystävää karjalaiskeskustelu vie historian kertaamisen väärään suuntaan

Eduskunnassa käyty sanaharkka suomenruotsalaisten suhtautumisesta Karjalan siirtolaisiin on saanut jatkoksi kansalaiskeskustelua samasta asiasta.

Reima Luukkanen
toimitus@pohjalainen.fi

Historian emeritusprofessori **Matti Klinge** ymmärtää, että menneitä asioita on tarve kerrata uusille polville. Sitä hän pitää vääränä, että nykypolvia syyllistetään menneiden polvien ratkaisuisista.

-Kukaan ei voi hallita koko

menneisyyttä. Sen takia historiasta nousee aina uudelleen esiin tapahtumia kerrottavaksi ihmisille, mistä oli kysymys. Mutta nykypolvien syyllistäminen aiemmista tapahtumista on kaikessa suhteessa väärin., Klinge sanoo.

Eduskunnassa kaksi viikkoa sitten leimahtaneessa sanaharkassa itäsuomalainen kansanedustaja

Pentti Oinonen (ps.) itketti ministeri Astrid Thorsia (r.) lukemalla pitkän sitaatin vuonna 1940 suomenruotsalaisessa lehdessä julkaistusta artikkelista. Siinä torjuttiin häijyyn sanoin karjalaisevakkojen asuttaminen suomenruotsalaisten maille.

-Nykypolvelle ei kuulu tuntea sen enempää ylpeyttä kuin syyllisyyttä kuin menneistä tapahtumista. Jokainen polvi vastaa omista teoistaan, Klinge sanoo. Jos mennään tällaiselle syyllistämisen linjalle, niin se on Klingen mielestä kaikissa maissa loputon tie.

-Esimerkiksi nykypolven amerikkalaisilla ei ole mitään teke-

mistä sen kanssa, miten maassa aiemmin intiaaneja kohdeltiin, Klinge jatkaa.

Taustalla huoli oman kielen katoamisesta

Vuoden 1945 maanhankintalakiä säädettyä suomenruotsalaiset halusivat, ettei asutustoimintaa kohdistettaisi ruotsinkielisille alueille. Klingen mukaan taustalla oli huoli oman kielen säilymisestä.

-Ruotsinkielisillä tahoilla pelättiin, että ruotsinkielisten alueiden kielellinen rakenne tulee muuttumaan kokonaan. Se herätti pelkoa RKP:ssa ja muissa ruotsinkielisissä järjestöissä. Ne

ryhtyivät painostamaan ja tämä pyrkimys suurin piirtein onnistui, Klinge sanoo.

Klinge painottaa, etteivät ruotsinkieliset maanomistajat kuitenkaan pyrkineet vapautumaan karjalaisten asuttamisen rasituksista. He hankkivat Savosta ja muualta Suomesta ns. korvausmaata ja luovuttivat sitä karjalaisille.

Ruotsinkieliset onnistuivat, koska saivat tuekseen pääministeri Paasikiven. Paasikivi pelkäsi Ruotsin suhtautumisen Suomeen muuttuvan, jos suomenruotsalaisia kohdeltaisiin asutustoiminnassa heidän tahtonsa vastaisesti. Ruoka-avun ja lainojen lisäksi olisi vaarantunut muikin tuki.

-Ruotsin sympatia Suomelle oli Paasikivelle asia numero yksi. Tuolloin Ruotsi oli Suomen ainut ystävä. Ei ollut ketään muita. Saksa oli mennyt ja liittoutuneet olivat olleet meidän vihollisiamme, Klinge sanoo.

Jos historian kertaamisessa mennään syyllistämisen linjalle, niin silloin on Matti Klingen mielestä kaikissa maissa edessä loputon tie.

Ruotsalaispykälä esti karjalaisten muuton rannikkokuntaan

Pelko Ruotsin avun loppumisesta sai päättäjät jatkosodan jälkeen antamaan rannikon ruotsalaisalueille erivapauksia Karjalan siirtoväen vastaanottamisessa. Sen seurauksena yli neljäsaatauhantisesta karjalaisjoukosta vain kourallinen pääsi vapaaehtoisilla kaupoilla taloksi ruotsalaisalueille.

Siirtolaisten sijoittamista ohjanneeseen maanhankintalakiin sisällytettiin ns. ruotsalaispykälä. Se esti siirtolaistilojen perustamisen Uudenmaan ja Lounais-Suomen rannikon ruotsalaiskuntaan. Pohjanmaan rannikolla pykälällä ei ollut yhtä suurta merkitystä. Suurin osa alueen maatiloista oli sen verran pieniä, ettei niiden tarvinnut luovuttaa maata.

Ruotsalaispykälä esti 250-300 maatilaa sekä kalastustilojen perustamisen eteläiselle rannikolle. Eniten tästä joutuivat kärsimään Laatokan kalastajat, joilta pykälä sulki pääsyn meren rannalle. Kun he eivät saaneet kalavesiä, heidän oli luovuttava ammatistaan.

Karjalaisten sijoittumista tutkineen **Heikki Wariksen** mukaan

Varapääministeri Mauno Pekkala sanoi eduskunnassa saman vielä suuremmin. Pekkala varoitti ruotsalaispykälän vastustajia siitä, että Ruotsissa asiaa seurataan suurella mielenkiinnolla. Pekkala sanoi ymmärtävänsä, jos Ruotsi jatkuvan avun ehdoksi esittää minimivaatimuksia Suomen ruotsalaisväestön kohtelusta.

Virallinen Ruotsi oli ollut asiassa ihan hiljaa. Pekkala viittasi Ruotsin lehtien kirjoitteluun. Niissä oli vihjailtu, että Suomen lainansaantimahdollisuudet ja elintarvikeavun saanti heikkenevät, jos Suomi päättää siirtolaisten asuttamisesta ruotsinkielisille epäedullisesti.

Kielilain mukainen

Pohjanmaan ruotsinkieliset vaativat turvakseen omaa läänin

Maan luovutus Karjalan siirtolaisille ei käytännössä koskenut Pohjanmaan ruotsinkielistä rannikkoa. Siitä huolimatta rannikon maanomistajat olivat lakia säädettyä, keväällä 1945 takajaloillaan niin etelässä kuin pohjoisessa.

Mustasaarella pidetty alueen maamiessuurojen edustajakokous vaati Pohjanmaan ruotsinkielisen rannikon irrottamista omaksi läänikseen. Pienessä Tiukan kunnassa, Kristiinankaupungin naapurissa vuokratoimikunta päätti, ettei kunnasta vuokrata maata siellä evakossa olleille karjalaisille.

Omaa läänin vaadittiin veronmaksulakon uhalla

Satakunta Mustasaaren, Oravaisten, Munsalan, Vöyrin, Maksmaan ja Jepuan maamiessuurojen edustajaa oli koolla Mustasaaren Vasorissa maaliskuun lopulla 1945. Tuolloin maanhankintalaki oli eduskunnassa ratkaisevassa käsittelyssä, eikä tiedetty, miten ruotsalaispykälän kanssa käy.

Kokouksen hyväksymässä julkaulusmassa vaadittiin ruotsinkielisen läänin perustamista Pohjanmaalle. Vaatimusta ajamaan päätettiin kutsua koolle Pohjanmaan ruotsinkielisten kuntien kansankäräjät.

Kokouspuheissa esitettiin oman läänin ajamista uhkavaatimuksella. Ellei vaatimukseen suostuta, niin maataloustuottajat ryhtyisivät veronmaksulakoon sekä maataloustuotteiden luovutuslakoon.

-Onko meidän tehtävä kaikki saadaksemme sitten haukkumanimen hurri ja jäätävä muukalaisiksi maassa, kokouksessa kysyttiin.

Pohjanlahden rannikkokuntaan oli sijoitettu evakoita Karjalan Jaakkimasta ja Lahdenpohjasta. Kesällä 1944 alkanut evakkoajaka oli mennyt hyvin. Seuraavana keväänä maanhankintalain eduskuntakäsittely kuumensi tunteita. Tiukan kunnan vuokratoimikunta päätti, ettei kunnasta anneta siirtoväelle viljelysmaata vuokralle.

Ruotsalaispykälä esti karjalaisten muuton rannikkokuntaan

Pelko Ruotsin avun loppumisesta sai päättäjät jatkosodan jälkeen antamaan rannikon ruotsalaisalueille erivapauksia Karjalan siirtoväen vastaanottamisessa. Sen seurauksena yli neljäsaatauhantisesta karjalaisjoukosta vain kourallinen pääsi vapaaehtoisilla kaupoilla taloksi ruotsalais-alueille.

Siirtolaisten sijoittamista ohjanneeseen maanhankintalakiin sisällytettiin ns. ruotsalaispykälä. Se esti siirtolaistilojen perustamisen Uudenmaan ja Lounais-Suomen rannikon ruotsalaiskuntiin. Pohjanmaan rannikolla pykälällä ei ollut yhtä suurta merkitystä. Suurin osa alueen maataloista oli sen verran pieniä, ettei niiden tarvinnut luovuttaa maata.

Ruotsalaispykälä esti 250-300 maatalon sekä kalastustilojen perustamisen eteläiselle rannikolle. Eniten tästä joutuivat kärsimään Laatokan kalastajat, joilta pykälä sulki pääsyn meren rannalle. Kun he eivät saaneet kalavesiä, heidän oli luovuttava ammatistaan.

Karjalaisten sijoittumista tutkineen Heikki Wariksen mukaan "ruotsinkieliset alueet olisivat kyllä vetäneet siirtoväkeä puoleensa", mutta niille pääsi vain vapaaehtoisilla kaupoilla. Tällä tavalla alueille pääsi muuttamaan runsaat 2000 karjalaisperhettä, sillä vain 60 prosenttia anomuksista hyväksyttiin.

Virallinen Ruotsi oli hiljaa

Erivapauksia ruotsalaisalueille ajanut rkp sai tuekseen pääministeri Paasikiven.

Kaksi karjalaisten asuttamisessa keskeisesti mukana ollutta vaikuttajaa, Johannes Virolainen ja Veikko Vennamo ovat teoksissaan nimenneet syyksi tukeen Paasikiven pelon Ruotsin valtion jälleerakennusavun loppumisesta.

Apu lähenteli 2-3 miljardia kruunua. Suomi oli jatkosodan loppuvaiheista saakka ollut hyvin riippuvainen Ruotsin elintarvikeavusta ja lainoista. Paasikivi painotti Ruotsin olleen ainoa maa, joka ymmärsi ja auttoi Suomen sodan vaikeissa oloissa. Ruotsin mielenkiinto Suomea kohtaan olisi sitä pienempi, mitä pienemmäksi suomenruotsalaisten vaikutusvalta maassa laskisi.

Maanhankintalain eduskuntakäsittelyssä helmikuun lopulla 1945 Paasikivi lisäsi vielä, että ruotsinkielinen vähemmistö on painava tosiasia. Sen takia Ruotsi tuntee mielenkiintoa Suomea kohtaan.

Varapääministeri Mauno Pekkala sanoi eduskunnassa saman vielä suoremmin. Pekkala varoitti ruotsalaispykälän vastustajia siitä, että Ruotsissa asiaa seurataan suurella mielenkiinnolla. Pekkala sanoi ymmärtävänsä, jos Ruotsi jatkuvan avun ehdoksi esittää minimivaatimuksia Suomen ruotsalaisväestön kohtelusta.

Virallinen Ruotsi oli ollut asiassa ihan hiljaa. Pekkala viittasi Ruotsin lehtien kirjoitteluun. Niissä oli vihjailtu, että Suomen lainansaantimahdollisuudet ja elintarvikeavun saanti heikkenevät, jos Suomi päättää siirtolaisten asuttamisesta ruotsinkielisille epäedullisesti.

Kielilain mukainen suoja oli liian vähän

Ruotsalaispykälä muotoiltiin huhtikuussa 1945 hyväksytyyn maanhankintalakiin niin, että muodollisesti sillä pyrittiin varjellemaan tasapuolisesti kielisuhteita kaikkialla maassa. Käytännössä pykälä esti siirtolaisten sijoittamisen ruotsalaiskuntiin. Valtioneuvosto tulkitsi lakia niin, etteivät kielisuhteet saaneet muuttua enemmän kuin kaksi prosenttia.

Ensimmäinen maininta ruotsalaispykälää tarkoittavasta "sopivasta määräyksestä maanhankintalakiin" on luettavissa Paasikiven päiväkirjasta vuoden 1944 lopulta. Sopivalla määräyksellä Paasikivi tarkoitti sitä, että siirtolaisten sijoittamisen haitat ruotsinkielisille jäisivät mahdollisimman vähäisiksi.

Muutamaa päivää aiemmin Paasikiven puheilla olivat käyneet suomenruotsalaisten kansankäräjien edustajat.

Aiemmin syksyllä oli kansankäräjien valtuusto ehdottanut erityisen elimen valitsemista valvomaan ruotsinkielisten etuja maanjakokysymyksessä.

Paasikiven hallitus antoi ruotsalaispykälän sisältäneen lakiehdotuksen eduskunnalle tammikuussa 1945. Sen mukaan siirtolaisasutus ei saanut heilauttaa kuntien kielisuhteita millään tavoin. Eduskunnan suuri valiokunta väljensi pykälän kielilain

Kesällä 1944 evakkotielle joutui runsaat 400 000 karjalaista. Puolustusvoimat SA-kuva.

mukaiseksi. Sen mukaan yksikielinen kunta ei saanut muuttua kaksikieliseksi eikä kaksikieliseksi enemmistökieli vaihtua.

Tämä ei Rkp:lle kelvannut. Sen edustajat hälyyttivät Paasikiven ja eduskunta hyväksyi 27.3. tiukemman vaihtoehdon rkp:n esityksestä äänin 92-75.

Laki vahvistettiin seuraavan kuun alussa.

Lähteet:

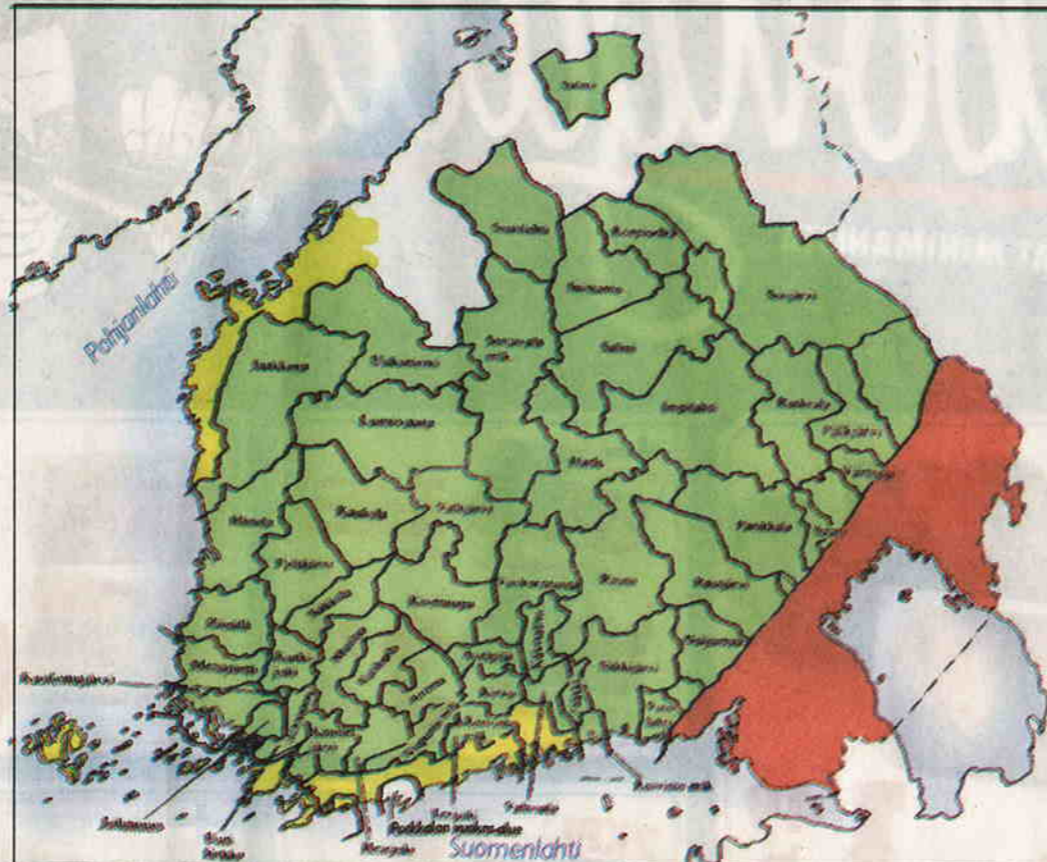
Leo Paukkunen: Siirtokarjalaiset nyky-Suomessa. Jyväskylän yliopisto 1989.

Heikki Waris: Siirtoväen sopeutuminen. Otava 1952.

Veikko Vennamo - P.O. Väisänen: Jälleerakennuksen ihme. Gummerus 1988.

Johannes Virolainen: Karjalaiset Suomen kohtaloissa. Otava 1988.

Kartta maatalousministeriön asutusosaston sijoitussuunnitelmasta vuodelta 1945. Karttaan on merkitty karjalaisten uudet asuinpaikat lähtökunnittain. Etelä-Suomen ja Pohjanmaan rannikkokuntaan ei karjalaisia sijoitettu. Lähde: Leo Paukkunen: Siirtokarjalaiset nyky-Suomessa. Jyväskylän yliopisto 1989.

Pohjanmaan ruotsinkieliset vaativat turvakseen omaa läänin

Maan luovutus Karjalan siirtolaisille ei käytännössä koskenut Pohjanmaan ruotsinkielistä rannikkoa. Siitä huolimatta rannikon maanomistajat olivat lakia säädettäessä, keväällä 1945 takajaloillaan niin etelässä kuin pohjoisessa.

Mustasaressa pidetty alueen maamiesseurojen edustajakokous vaati Pohjanmaan ruotsinkielisen rannikon irrottamista omaksi läänikseen. Pienessä Tiukan kunnassa, Kristiinankaupungin naapurissa vuokratoimikunta päätti, ettei kunnasta vuokrata maata sille evakossa olleille karjalaisille.

Omaa läänin vaadittiin veronmaksulakon uhalla

Satakunta Mustasaaren, Oravaisen, Munsalan, Vöyrin, Maksmaan ja Jepuan maamiesseurojen edustajaa oli koolla Mustasaaren Vasorissa maaliskuun lopulla 1945. Tuolloin maanhankintalaki oli eduskunnassa ratkaisevassa käsittelyssä, eikä tiedetty, miten ruotsalaispykälän kanssa käy.

Kokouksen hyväksymässä julkaulusmassa vaadittiin ruotsinkielisen läänin perustamista Pohjanmaalle. Vaatimusta ajamaan päätettiin kutsua koolle Pohjanmaan ruotsinkielisten kuntien kansankäräjät.

Kokouspuheissa esitettiin oman läänin ajamista uhkavaatimuksella. Ellei vaatimukseen suostuta, niin maataloustuottajat ryhtyisivät veronmaksulakkoon sekä maataloustuotteiden luovutuslakkoon.

-Onko meidän tehtävä kaikki saadaksemme sitten haukkanimen hurri ja jättävä muukalaisiksi maassa, kokouksessa kysyttiin.

Pohjanlahden rannikkokuntaan oli sijoitettu evakoida Karjalan Jaakkimasta ja Lahdenpohjasta. Kesällä 1944 alkanut evakkoai-ka oli mennyt hyvin. Seuraavana keväänä maanhankintalain eduskuntakäsittely kuumensi tunteita. Tiukan kunnan vuokratoimikunta päätti, ettei kunnasta anneta siirtoväelle viljelysmaata vuokralle.

4 - N:o 87 - 1945

Ruotsalaisen läänin perustamista vaaditaan, jopa uhkauksin.

Uhataan tehdä veronmaksulakko ja pidättäytyä maa- ja metsätaloustuotteiden luovutuksesta.

Mustasaaren Vasorissa on pidetty maamiesseurojen edustajakokous. Jos on oltu satakunta osanottajaa Munsalasta, Jepuulta, Oravaisista, Vöyriltä, Maksmaalta ja Mustasaaresta.

Kokouksen puheenjohtajana toimi opettaja Viktor Ahlakog ja sihteeri talokas Emil Veeberg.

Esillä oli mm. erikoisen ruotsalaisen läänin perustamista koskeva kysymys. Lehtori Alfr. Huldén esitti Ruotsin maakunta- ja kirkkunkuntaan aina maanalaista läänin karkotuksen samat.

shvenanmaalaiset. Opettaja H. Sandvik vaati itsehallintoa Pohjanmaan ruotsinkielisten on vaadittava niitä oikeuksia, jotka perustuslakien mukaan heille kuuluvat. Agri Erlend Ingves kannatti vaalimaisia ruotsinkielisiä läänistä. Katsoi vääräksi, että siitä olisi vielä maksettava. John Rabb vaati jotta hyviä ruotsinkielisten lojaliteetista. Jos vaatimukset ei suostuta on tehtävä verolakko ja kieltäytyä luovuttamasta metsä- ja maataloustuotteita. Onko meidän vain tehtävä kaikki.

Ei mikään aprillipila: sanomalehti Ilkka kertoi 1.4. 1945 Mustasaressa pidetyssä maamiesseurojen kokouksesta. Kokouksessa vaadittiin uhkausten terästäjänä Pohjanmaan ruotsinkielisen rannikon irrottamista omaksi lääniksi ja sille samanlaista itsehallintoa kuin Ahvenanmaalle.